LUMINIȚA HOARȚĂ CĂRĂUȘU

ARSENIE BOCA, *CĂRAREA ÎMPĂRĂȚIEI*. PARTICULARITĂȚI MORFOSINTACTICE*

A. Particularități morfologice

I. Utilizarea locuțiunilor verbale

O particularitate a textului pe care îl propunem spre analiză constă în frecventa întrebuințare de către autor a *structurilor analitice la nivel morfologic*, de tip *locuțiune verbală* (în lucrarea de față, vom face referire, de asemenea, la tipuri de *structuri analitice la nivel de flexiune* și la un tip de *structură analitică la nivel sintactic*). Oferim câteva exemple de locuțiuni verbale excerptate din textul *Cărării Împărăției* (Boca 2006):

„Prin urmare, calea mântuirii e chiar cărarea pe care a mers Dumnezeu Însuși ca om adevărat, *făcându*-ni-*se pildă* întru toate" (p. 14);

„De aceea Dumnezeu îngăduie să vină asupra lor amăgiri puternice, ca *să dea crezământ* minciunii și *să cadă sub osândă* toți cei ce n-au crezut adevărul, ci au îndrăgit nedreptatea" (p. 15);

„Căci până acum nelegiuitul a scornit peste 800 de secte, luntri sau biserici mincinoase, în care pe mulți îi *ia de minte* și-i duce cu el" (p. 15);

„Poate că, pentru vreun gând rău asupra vieții sale, el la vreme îți *aduce aminte*, sub formă de necuviință, greșeala ce era s-o faci asupră-i" (p. 46);

„În vremea noastră circulă multe cărți care cuprind comunicări de dincolo. Aceste comunicări, mai ales cele care se dau pe sine a fi din partea sfinților sau chiar ale Mântuitorului însuși, fără voie ne conduc la comparația lor cu Sfintele Evanghelii. La o atare confruntare *se dau de gol*" (p. 75);

„Calitatea literară, fondul, înălțimea gândirii, totul *dau de gol* un fals neruşinat şi nemaipomenit de îndrăzneț, pe care nu cred să-l poată face sufletele celor mutați de la noi, ci numai tatăl minciunii şi hristoşii mincinoşi" (p. 75);

„Și Eu *îmi voi aduce aminte* de legământul Meu cu părinții lor, și de pământ *Îmi voi aduce aminte*" (p. 94);

„Mulțime de oameni însă nici *grijă n-au* de cuvintele chemării acesteia, oricât le-ar vedea cu ochii şi ar trece prin ele" (p. 97);

„Asta, până nu-i afli prima spărtură a minții, de la care apoi toate meşteşugirile vicleanului trebuie *să-şi dea arama pe față*" (p. 184);

„Dacă socotim datoria părinților de a-și supraveghea și de a-și preveni copiii, la vreme, despre aceste noutăți gingaşe, firește că răspunderea căderilor nu rămâne numai în seama copiilor, sau a lui Dumnezeu, ci părinții *au să dea seama*." (p. 241).

* Lucrarea de față face parte dintr-un studiu mai amplu, *Arsenie Boca, Cărarea Împărăției, Particularități morfosintactice și retorico-pragmatice* (vezi AUI, LX, 2014, p. 61–90).

BDD-V454 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:53 UTC)

II. Diateza

Am selectat, din cadrul textului cărții, structurile analitice la nivel de la flexiune, care reprezintă concretizarea, în planul expresiei și în cel al conținutului, a diverse valori din cadrul diatezelor:

1. Activă

1.a. valoarea obiectivă (verbe active pronominale obiective):

„[...] astfel, *arătându-se* nemulțumit, nu primește decât bâta" (p. 19);

„Sufletul însă care *se mântuieşte* este acela care nu mai trăieşte pentru sine, ci pentru Dumnezeu" (p. 24);

„Viaţa şi dragostea lui întreagă este numai Dumnezeu, care-l face să uite de sine, iar când revine în lumea aceasta, *se urăşte* pe sine" (p. 24);

„*Nu ne propovăduim* pe noi, ci Dumnezeu *Se propovăduieşte* prin noi, singurul care are dreptul *să Se propovăduiască* pe Sine, fiind în stare să ne mântuiască" (p. 89).

1.b. Valoarea posesivă (verbe active pronominale posesive):

„[...] cei ce *și-au adunat* și *și-au strămutat* unite toate puterile făpturii lor de la lume și vicii spre Dumnezeu, aceștia sunt cei ce au biruit lumea și pe ei înșiși" (p. 24);

„Biserica e datoare să-şi cruţe fiii de ispita căderii între tâlharii cei de duh; de aceea opreşte lucrul acesta şi-*şi previne* credincioşii cu sfatul Sfântului Pavel, dat Tesalonicenilor, iscoditori şi ei de taine" (p.76);

„Trebuie să-i prinzi momeala pe care a înghiţit-o şi care, de cele mai adesea, e căderea la laude, cu care tatăl minciunii *şi-a mângâiat* pruncul iubirii de sine, pe care l-a clocit cu atâta osârdie cel amăgit de minte" (p. 184).

2. Reflexivă

2.a. Valoarea impersonală[1]:

„Căci multe din cele ce ni *se întâmplă*, ni *se întâmplă* spre îndrumarea noastră" (p. 19);

„Mai înainte de a se zidi omul şi cele văzute, în lumea nevăzută a îngerilor, *s-a întâmplat* o nebună noutate: Lucifer şi ceata sa au vrut să fie ei mai presus de Dumnezeu" (p. 132);

„*S-a întâmplat* că lucruri clare ca lumina zilei să fie înţelese de oameni cu totul pe dos" (p. 209);

„Înţelegem, prin urmare, cum *se face* că s-a întunecat Dumnezeu aşa de tare în ochii păcătoşilor, încât aceştia ajung de bună credinţă, în răutatea necredinţei care i-a cuprins şi li *se pare* că abia acum au ajuns la «adevăr»" (p. 87).

[1] În GALR2005 (vol. II, p. 159), se vorbește, în cadrul construcțiilor reflexive, despre valoarea *impersonal-pasivă*. Se încadrează în această valoare următoarele exemple excerptate din textul propus spre analiză: „De aceea *se zice* că în orice hotărâre avem libertatea voinţei, adică putinţa de-a alege ce vrem" (p. 177–178); „*Se vede* că, de la o vreme, nu se mai mulţumea să rămână simplu săpaş de rând, ci şi-a pus în minte necuviinţa de-a intra în tainele din viaţa buruienilor" (p. 214).

BDD-V454 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:53 UTC)

2.b. Valoarea dinamică:

„Preoția Bisericii urmărește ca nici unul din fiii Tatălui *să nu se învrăjbească* în sine însuși, sau să se rupă din obște și din dragostea lui Hristos" (p. 17);

„Bunătatea ta îi arde, și *se trudesc* să te scoată de vină cu tot felul de ponoase" (p. 18);

„[...] iar dacă scapă de aceste bucurii mincinoase, dăruindu-le Dumnezeu în schimb adevărate bucurii duhovnicești, cad în primejdie de *a se îndrăgosti* așa de tare de propriul lor suflet, pentru faptul că se face curat, încât sufletele lor se sting și se pierd" (p. 24).

3. Pasivă

Diateza pasivă are, în textul analizat, două forme:

3.1. Pasivul reflexiv, formă a diatezei pasive în cadrul căreia complementul de agent nu este, de obicei, exprimat:

„Cu tot dinadinsul se atrage luarea aminte ca toată lupta aceasta *să nu se ducă* fără îndrumarea unui duhovnic iscusit" (p. 22).

3.2. Pasivul format din verbul auxiliar *a fi* + participiul verbului de conjugat[2], formă însoțită sau nu de complementul de agent:

„Unii s-au învrednicit încă de aici să petreacă nevăzut cu sfinții, *să fie cercetați* de Maica Domnului și de Puteri cerești și chiar pe Domnul să-l vadă" (p. 18);

„Iată prima ispitire prin plăcere: diavolul L-a creat om, văzându-L pe El mărturisit la Botez de Tatăl și primind, ca om, pe Duhul înrudit, din ceruri, și mergând în pustie ca *să fie ispitit* de el" (p. 28);

„Iar pentru că a luat femeia altuia, și femeia sa *va fi luată* de alții dinaintea ochilor săi" (p. 41);

„Aci vorbim numai despre necazurile vieții de pe urma păcatelor şi care, prin usturimea lor, au darul *să fie crezute* de cel ce trece prin ele" (p. 89);

„Dumnezeu îi prevenise pe mai marii templului prin vedenia lui Zaharia proorocul, ca să ia aminte, că și ei *vor fi ispitiți*" (p. 31);

„În această luptă încă *suntem scutiți* prin rânduiala dumnezeiască de a-l vedea în toată fioroasa lui prezență" (p. 33);

„Ea *a fost creată* pentru ca să se bucure de bunătatea dumnezeiască" (p. 131).

III. Infinitivul

Infinitivul are o frecvență relativ mare, în textul analizat, Arsenie Boca utilizând timpul prezent al modului infinitiv, în numeroasele definiții pe care le propune și în variate teoretizări:

[2] În GALR (2005, vol. II, p. 137), se vorbește și despre un așa-zis *pasiv lexical* (numit și *pasiv cu marcă zero*), care „are în vedere formele verbului, toate provenind de la verbele tranzitive, caracterizate prin includerea trăsăturii [+ Pasiv] ca trăsătură semantică inerentă, fără nicio marcă pasivă exterioară". Am identificat în Boca 2006 următoarele asemenea tipuri: „*Blestemat* de ei, se purta cu îndelungă răbdare" (p. 31); „Ființa ei, *dată* în toate lucrurile care o alcătuiesc, de la primul mineral până la înger, e o ființă împărtășită" (p. 131).

BDD-V454 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:53 UTC)

„Gândul acesta iată cum îl exprimă Sf. Maxim Mărturisitorul, definind virtutea răbdării: «*A sta* neclintit în împrejurări aspre şi a răbda relele; *a aştepta* sfârşitul ispitirii şi *a nu da drumul* iuţimii la întâmplare; *a nu vorbi* neînţelept, nici *a gândi* ceva din cele ce nu se cuvin unui închinător al lui Dumnezeu»" (p. 19);

„*A nu admite* existenţa personală a îngerilor căzuţi şi *a nu recunoaşte* influenţa lor asupra vieţii sufletului, asupra minţii cu deosebire, dovedeşte fie un raţionalism sec şi trufaş, fie o ignoranţă a suficienţei de sine. *A admite* răul ca pe un principiu paralel binelui înseamnă că ne cufundăm în adâncuri neguroase de istorie, când n-aveam o revelaţie precisă şi deplină a realităţilor spirituale" (p. 25);

„*A nu avea* gânduri e tot aşa de cu neputinţă, ca şi *a crede* că poţi opri vântul, dar, cu orânduire dumnezeiască, vin şi vremuri fără furtună" (p. 200);

„*A ajunge* la o explicaţie, în cazul nostru, e tot una cu o cufundare în infinitul mic viu, precum în materia moartă, avem infinitul mic, electronul, care nu mai e materie, ci energie" (p. 219);

„*A nu şti* şi *a recunoaşte* aceasta nu e totdeauna o vinovăţie – uneori e chiar virtute; însă *a şti* puţin şi *a face* gâlceavă că ştii totul asta e descalificare şi ruşine, şi totdeauna o vinovăţie" (p. 233);

„*A nu lucra* cu valorile, în sensul în care le-a rostuit Dumnezeu, înseamnă *a ieşi* din ierarhie şi *a face* anarhie" (p. 279–280);

„*A-l găsi* în tine pe Hristos, Cel cu Cruce, temelia ta dumnezeiască, şi *a clădi* pe ea viaţa ta, *a dezvolta* viaţa lui Hristos în viaţa ta, asta e învierea ta din morţi, înainte de învierea cea de obşte" (p. 327).

IV. Viitorul

În urma analizei întreprinse, am observat că sunt utilizate, în textul propus spre analiză, mai multe forme de viitor:

1. Forma cu verbul auxiliar *a vrea* la prezent urmat de infinitivul prezent al verbului de conjugat:

„[...] iar dacă nu ne împăcăm cu pârâşul acesta, câtă vreme suntem cu el pe cale, drumeţi prin viaţa aceasta, avem cuvântul lui Dumnezeu că El *va asculta* pâra şi-i *va da dreptate* şi ne *va băga* în chinurile iadului" (p. 87).

2. Forma cu verbul auxiliar *a avea* la prezent urmat de infinitivul prezent al verbului de conjugat[3]:

„Şi fiindcă *avem de a trece* peste şerpi şi peste scorpii şi peste toată puterea vrăjmaşă, iar noi nu suntem decât numai oameni, Iisus Cel cu cruce ne ajută, dăruindune din persoana şi viaţa Sa cele trebuitoare, dar mai presus de firea noastră." (p. 27);

„Noi muritorii însă *n-avem de a începe* lupta de la arătarea făţişă şi personală a protivnicului;" (p. 32);

„Prin darul libertăţii voinţei *avem a sui* de la chip la asemănare" (p. 178);

[3] C. Frâncu consideră că există un viitor cu structura *am a cânta*, care are „o pronunţată valoare modală, exprimând probabilitatea sau posibilitatea" (Frâncu 2009, p. 117).

BDD-V454 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:53 UTC)

„Revelația *n-are a ține pas* cu vremea; nu e cazul adaptării Bisericii la spiritul timpului întrucât toate științele trebuie să ajungă la ce a revelat Dumnezeu” (p. 210);

„Darul libertății voinței ni l-a dat Dumnezeu, ca pe o mare cinste, și prin el *avem a spori* până la măsuri dumnezeiești” (p. 178).

3. Forma cu verbul auxiliar *a avea* la prezent urmat de conjunctivul prezent al verbului de conjugat[4]:

„Proorocul, sau văzătorul înainte al celor ce *au să vie* de la Dumnezeu, i-a făcut înțeleasă legea care atârnă peste fărădelege” (p. 40).

4. Forma cu verbul auxiliar *a avea* la imperfect urmat de conjunctivul prezent al verbului de conjugat[5]:

„David era o icoană de mai înainte a lui Iisus, ce *avea să vie* (p. 52);

„Iar pe biata minte, de unde – după fire – *avea să fie* oglindirea sau răsfrângerea lui Dumnezeu, tronul lui Dumnezeu în om, locul Său cel sfânt, fie că o întunecă afumând-o cu mândria, fie că o aprinde să stea împotriva adevărului, sau într-alte chipuri o sfărâmă și pune într-însa urâciunea pustiirii sau idolul (ideea fixă a) păcatului” (p. 136);

„Mintea, fiind o putere arzătoare, ca una ce *avea să sălășluiască* într-însa pe Dumnezeu, care încă este foc arzător, acum născocește și aprinde plăcerile trupului, ea însăși fiind reținută astfel în legătură pătimașă cu simțurile!” (p. 213);

„Îmbinarea caracterelor roșu și alb *avea să se cheme* conjuncție; iar desfacerea elementelor în generațiile următoare *avea să se cheme* disjuncție” (p. 215).

5. Forma cu verbul auxiliar *a vrea* urmat de conjunctivul prezent al verbului de conjugat[6]:

„Atunci a ieșit Lot și a grăit cu ginerii săi și le-a zis: «Sculați-vă și ieșiți din locul acesta, că *va să piardă* Domnul cetatea». Ginerilor însă li s-a părut că Lot glumește” (p. 120);

[4] C. Frâncu este de părere că acest tip de viitor este rezultat din „forma de tipul *am a cânta*, prin înlocuirea infinitivului prin conjunctiv” (*ibidem*, p.115).

[5] În GALR 2005 (vol. I, p. 441) se vorbește despre „o construcție perifrastică alcătuită din verbul *a avea* (cu paradigmă completă de imperfect) și conjunctivul prezent al verbului care redă procesul comunicat: *aveam să vin*, *aveai să vii*, *avea să vină*, *aveam să venim*, *aveați să veniți*, *aveau să vină*. Această construcție exprimă posterioritatea (ca și viitorul), având însă o distribuție limitată – apare doar în context cu verbe cu timpul de referință «trecut», de aceea este denumită și *viitorul în trecut*”. Primesc valoare de viitor, în textul analizat, și unele structuri analitice la nivel sintactic (predicat complex), alcătuite din verbul semiauxiliar de modalitate *a avea* la perfect compus/viitor I urmat de verbul principal la conjunctiv prezent: „Cel ce socotește așadar că pentru una din acestea i-a venit încercarea, nu se răzvrătește când e lovit – mai ales dacă e conștient de păcatul său – nici nu învinovățește pe acela prin care i-a venit încercarea, căci fie prin acela fie prin altul, el *a avut să bea* paharul judecăților dumnezeiești” (Boca 2006, p. 19); „Lăsându-i Dumnezeu în voile lor, iată pe bătrânii poporului, ei, cei datori cu cunoștința, înscriindu-se la o datorie grea, pe care *vor avea să* o *ispășească* împreună: și rege, și popor” (*ibidem*, p. 57).

[6] Referitor la construcția *a vrea* + conjunctivul prezent, C. Frâncu afirmă că aceasta este frecventă în textele dintre 1521 și 1640 și că „primește și valoare de viitor” (Frâncu 2009, p. 117).

BDD-V454 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:53 UTC)

„Satana nu e definitiv biruit pe pământ; abia în împărăţia ce *va să vie* oamenii nu se mai însoară şi nu se mai mărită” (p. 156).

6. Forma alcătuită din viitorul I al verbului auxiliar *a fi* urmat de participiul verbului de conjugat (viitorul anterior)[7]:

„De aceea au şi zis Părinţii, mângâindu-i pe oameni: «Că păcătos ca un drac de-ai fi, nu deznădăjdui de puterea lui Dumnezeu», fiindcă oricine, care în primejdie de moarte fiind va chema numele lui Dumnezeu, îşi va mântui sufletul, căci în ce-1 *va fi aflat* moartea în aceea va fi în veci” (p. 102).

V. Postpunerea auxiliarului și a cliticului[8]

Postpunerea auxiliarului şi a cliticului se întâlnesc şi în textul lui Arsenie Boca, şi, cel mai frecvent, aşa cum este firesc, în fragmentele din Sfânta Scriptură, preluate spre ilustrarea ideilor[9]:

1. În fragmentele din Sfânta Scriptură:

„*Înțelepți-te-voi* și-ți voi arăta calea pe care trebuie să mergi; sfătuitorul tău voi fi și ochiul meu va fi asupra ta” (p. 49);

„*Căutat-am* pe Domnul și m-a auzit și din toate necazurile m-a izbăvit” (p. 50);

„*Ridicându-Şi* Iisus ochii spre cer a grăit: Părinte, *sosit-a* ceasul! Preamăreşte pe Fiul Tău, ca şi Fiul să Te preamărească” (p. 83);

„*Căuta-voi* spre voi şi vă voi binecuvânta; roditori vă voi face, vă voi înmulți şi voi fi statornic în legământul Meu cu voi” (p. 91);

„*Îndrepta-Mi-voi* faţa Mea asupra voastră şi veţi cădea înaintea vrăjmaşilor voştri; ei vor domni peste voi şi veţi fugi, când nimeni nu vă va prigoni” (p. 91);

[7] Am întâlnit, în textul analizat, și forma de *prezumtiv perfect*, *omonimă* cu cea a *viitorului anterior*: „Cuvântul acesta rămâne adevărat chiar dacă Dumnezeu ar fi făcut numai prima celulă vie şi în ea ar fi comprimat toate posibilităţile ulterioare de dezvoltare, până la formele prezente şi viitoare, încă nebănuite de noi. Dacă *va fi fost* creaţia aşa, Dumnezeu e cu atât mai mare” (p. 235–236).

[8] Referitor la postpunerea cliticelor pronominale și a auxiliarului (în limba română veche), Gabriela Pană Dindelegan (2003, p. 139) își exprimă opinia potrivit căreia „în limba veche, construcții de tipul: *făcut-am, spusu-ți-l-am, închinare-aș, pedepsi-l-voi*, cu cliticul postpus/cu cliticele pronominale postpuse și cu auxiliarul postpus sunt curente”. Se afirmă, în literatura de specialitate, de asemenea, că „în latină și în primele faze ale limbilor romanice se obișnuia a pune întâi cuvântul accentuat și apoi pe cel neaccentuat (o conjuncție, adverb sau un pronume aton)” (Frâncu 1982, p. 83). După cum a arătat W. Meyer-Lübke (*apud* Frâncu 1982, p. 83), „pronumele personale atone erau întotdeauna enclitice în latină și în alte limbi indoeuropene, situație păstrată de limbile romanice în faza lor primitivă”; se menționează, de asemenea, că „în româna veche din secolul al XVI-lea encliza pronumelor atone era foarte frecventă atât în textele bisericești, cât și în documentele particulare” (Frâncu 1982, p. 83). Referindu-se la formele de perfect compus cu auxiliarul postpus din limba română veche (1521–1640), C. Frâncu este de părere că „auxiliarul perfectului compus era postpus participiului la început de frază sau de propoziție, căci regula topicii vechi românești și romanice nu admitea începerea unei structuri sintactice cu un element neaccentuat” (Frâncu 2009, p. 113).

[9] Citatele din Sfânta Scriptură au fost preluate de către Arsenie Boca din ediția 1936 a Sfintei Scripturi și din ediția 1939, tradusă de Vasile Radu și Gala Galaction (Boca 2006, p. 345).

BDD-V454 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:53 UTC)

„*Trimisu-le-ai* Duhul Tău cel bun, ca să-i înţelepţească, n-ai lipsit gura lor de mana Ta, şi setea le-ai stâmpărat-o cu apă” (p. 95);

„*Părutu-s-a* în ochii celor nepricepuţi că drepţii sunt morţi cu desăvârşire şi ieşirea lor din lume e o mare pedeapsă” (p. 111).

2. În fragmente din textul lui Arsenie Boca:

„În vremea aceea Samuil *trimis a fost* de Domnul către Saul să-i spună […]” (p. 58);

„Atunci *vedea-vor* pe Cel ce L-au răstignit, venind pe nori, cu putere şi cu mărire multă” (p. 126).

VI. Ocurența formelor iotacizate[10]:

„Luăm ca gând de ajutor în darea răspunsului voinţa lui Dumnezeu, care urmăreşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului *să vie*” (p. 110);

„Cum să poată veni, ei care ştiu totul, ei care stăpânesc peste oameni, *să vie* în genunchi înaintea unui simplu preot şi să-şi înşire toate fărădelegile şi necazurile lor?!” (p. 114);

„Iar al treilea e botezul sângelui, care, dacă se întâmplă *să vie* necăutat de noi, de asemenea ne spală toate păcatele, mai ales dacă ne-a venit din hotărâta mărturisire a lui Dumnezeu, Cel în Treime închinat, şi a Sfintei Sale Biserici” (p. 115);

„Ceilalţi însă vor sta să-şi dea sufletul de groază şi de aşteptarea celor pornite *să vie* peste lume, căci Tăriile Cerului vor fi zguduite” (p. 126).

VII. Utilizarea frecventă a pronumelui de întărire și a adjectivului pronominal de întărire:

De remarcat, în ţesătura textului analizat, cele două modalităţi de întrebuinţare a segmentului lingvistic de întărire, şi anume, cea pronominală şi cea adjectivală[11]:

„E Sfânta Liturghie, sau Jertfa cea de-a pururi, despre care a grăit Domnul prin Daniil şi apoi *Însuşi* ne-a învăţat” (p. 123);

„Atunci, în zilele acelea înfricoşate, pe pământ şi în tot trupul, *Însuşi* Dumnezeu-Cuvântul vine să-i cheme pe oameni, pentru cea din urmă oară, însă nu la pocăinţă, ci la judecată” (p. 126);

„Adică şi raţiunea noastră primeşte o deschidere de orizont la nivelul cu care Dumnezeu *însuşi* vede finalitatea creaţiei Sale” (p. 147).

[10] C. Frâncu (2009, p. 94) consemnează utilizarea formei *să vie*, alături cea a formei *să vinie* (formă iotacizată cu *ń* păstrat), concluzionând că „formele refăcute cu *n* apar alături de cele iotacizate, formele iotacizate fiind mai frecvente”.

[11] D. Irimia (1997, p. 111) nu este de acord cu susținerea existenței unor corespondente adjectivale ale pronumelor de întărire, deoarece „specificul lor semantic nu rezultă din caracterizarea unui obiect”, ci din „identificarea acestuia cu sine însuși”. Ca atare, lingvistul amintit consideră adjectivele pronominale de întărire „pronume cu întrebuințare adjectivală”.

BDD-V454 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:53 UTC)

B. Particularități sintactice

Sintaxa propoziției

I. Predicatul complex

În cadrul structurilor analitice, la nivel sintactic, care se constituie în diverse tipuri de *predicat complex*, am identificat, în textul analizat, „predicate complexe cu operator copulativ", „predicate complexe cu operator aspectual" și „predicate complexe cu operator modal" (GALR 2005, vol. II, p. 255).

1. Predicat complex cu operator copulativ:

„Aceştia, sau lumea, îți iartă orice ticăloşie ai face, oricât ai îndărăpta cu sufletul, dar nu te iartă nicidecum să le-o iei un pas înainte şi *să te faci mai bun*" (p. 18);

„Prin urmare, nicidecum să nu uităm că *ostaşi* ai lui Dumnezeu *suntem*" (p. 20);

„E lucru ştiut că sistemul nostru nervos, răvăşit de atâtea vicii săvârşite de noi sau de un şir întreg de părinți înaintaşi, nu suportă impresii prea tari, ca peste toate acestea *să rămână sănătos*" (p. 32);

„Oamenii aceştia, care boleau de răi ce erau şi care nu pricepeau nimic din dumnezeirea Mântuitorului, *reprezintă* acea *coaliție* a veninului sufletesc contra Mântuitorului" (p. 53);

„De-acu, după oarecare şcoală a rătăcirii, când încrederea îi va fi câştigată desăvârşit şi-i va fi întărită, prin potriviri de semne prevestite *ajunge încrezut* în sine şi în hristosul lui, încât şi moarte de om e în stare să facă, întemeindu-se pe Scriptură" (p. 184).

2. Predicat complex cu operator aspectual

Predicatul complex care include verbele semiauxiliare de aspect are, în textul *Cărării împărăției*, următoarea structură: verbele semiauxiliare de aspect *a sta*, *a începe* la prezent sau perfect simplu indicativ + verbul ce reprezintă „suportul semantic" (GALR 2005, vol. II, p. 235) la modul conjunctiv, timpul prezent:

„Înțelegem de aici, că atâta vreme cât ținem păcatele nemărturisite, ascunse cu voia, atâta vreme atârnă pedeapsa lor asupra noastră, ca o sabie care *stă să cadă* peste viață noastră" (p. 42);

„În casa regelui, între ceilalți fii ai săi, *încep să vie* ispite peste ispite" (p. 43);

„Odată şi odată *începe să strige* la noi, pârându-ne înaintea lui Dumnezeu şi înaintea noastră de toate fărădelegile făcute" (p. 87);

„Dumnezeu ne caută, ne cheamă, ne strigă, dar dacă nu vrem să înţelegem, *începe să* ne *urmărească* cu primejdii şi năpaste" (p. 102);

„Astfel, pe când regele trecea plângând, un om oarecare, ca din senin, *începu să arunce* cu pietre după el și după tot poporul [...]" (p. 44).

BDD-V454 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:53 UTC)

3. Predicat complex cu operator modal

Am identificat, în textul propus spre analiză, predicate complexe alcătuite din semiauxiliarele de modalitate *a putea* și *a trebui*. Verbul semiauxiliar de modalitate *a putea* intră în distribuție, în cadrul predicatului complex, cu verbul ce reprezintă „suportul semantic" la modul infinitiv, timpul prezent, diateza activă:

„[...] căci altfel *nu putem muri* nouă înșine ca să viem lui Dumnezeu" (p. 23);

„Bucuria neînfrânată, chiar cea pentru daruri cu adevărat duhovnicești, te *poate face* să uiți că încă n-ai ieșit cu totul din împărăția ispitelor" (p. 24);

„*Nu putem rămâne* decât uimiți de dragostea pentru înțelepciunea și iubirea lui Dumnezeu, personificate în Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul" (p. 35);

„Ca mărturii netrebnice îi știm dragostea cu care ne iubește El, dar nimic de pe pământ *n*-o *poate spune*" (p. 35);

„Unul ca acesta trăiește ca un dezlegat de viață și nici o urgie a vremii *nu*-i *poate face* nimic, decât a-l desăvârși, lămurindu-l ca aurul" (p. 35);

„Pe cale mântuirii nimeni *nu poate merge* singur de nu se va lăsa condus de mâna nevăzută a Mântuitorului, prin preoții Bisericii, slujitorii Săi văzuți" (p. 39);

„Înaintea lui Dumnezeu *poate greși* chiar și un popor întreg" (p. 56);

„Nu, asta mândria *n*-o *poate face*, să vie de bună voie la smerenie" (p. 114);

„Însă, cine nu păşeşte la ea, *nu poate trece* mai departe spre culmile desăvârşirii" (p. 163).

Am identificat, în țesătura textului analizat, predicate complexe alcătuite din verbul semiauxiliar de modalitate *a putea* + verbul ce reprezintă „suportul semantic" la diateza pasivă, cu verbul auxiliar *a fi* la modul infinitiv, timpul prezent:

„Glasul conştiinţei însă, fiind şi capătul lui Dumnezeu din fiii Săi, prin firea sa, *nu va putea fi înăbuşit* mereu, toată vremea vieții noastre pământeşti" (p. 87);

„Această modificare a funcției instinctelor, când nu e păstrată în starea lor originară, *poate fi făcută* în două sensuri opuse: înspre dereglarea lor, când devin patimi, şi, în sens opus, înspre convertirea sau sublimarea lor, prin virtute, prin luptă metodică, prin nevoinţă" (p. 151).

În *Cărarea împărăției*, am identificat și predicate complexe construite cu ajutorul semiauxiliarului de modalitate *a trebui* + verbul ce reprezintă „suportul semantic" la participiu pasiv[12]:

„Aceste porunci, care rezumă Scriptura, *trebuie păzite* împotriva cuiva, care vrea să le surpe, *trebuie apărate*, *trebuie trăite* în ciuda firii și a unui potrivnic, altfel nu ne mântuim." (p. 27);

„*Trebuie trecute* vămile, rușinând încă de aici, de pe pământ, pe vameșii văzduhului, ca la mutarea noastră dincolo, cunoscând ei focul dumnezeiesc ce a ars lucrurile lor din

[12] D. Irimia (1997, p. 372) numește tipul de predicat alcătuit din semiauxiliarul de modalitate *a trebui* + un participiu pasiv „predicat dezvoltat".

BDD-V454 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:53 UTC)

noi, să nu ne poată opri cu vreo datorie neplătită din vremea de acum, vreme rânduită încercărilor" (p. 54);

„Aci se stabileşte, se reflectă, uneori cu iuţeală de clipă, ce *trebuie făcut*" (p. 153);

„Prin urmare, ostaş al lui Hristos, lupta *trebuie dată* grabnic şi după lege" (p. 174).

II. Elipsa verbului predicat[13]

Reducând redundanţa textului, Arsenie Boca omite să exprime verbul *a fi*:

„Înşelăciunea e şi mai vădită, întrucât oricare din hristoşii mincinoşi, luat în parte, nu e fiul Tatălui; *dovadă* că nu-şi lasă ucenicii să zică «Tatăl nostru», deşi scrie: «Aşa să vă rugaţi»" (p. 15);

„Apoi, oricare dintre hristoşii mincinoşi, luat în parte, nu e fiul Sfintei Fecioare, *dovadă* că-şi învaţă ucenicii să zică rău de Maica Domnului" (p. 16);

„*Rar* să găseşti un om care să dea sens religios morţii, adică s-o aştepte cu bucurie ca pe-o izbăvire sigură din împărăţia păcatului" (p. 101).

III. Atributul substantival construit cu prepoziția-morfem a genitivului *a*

Am identificat, în textul analizat, substantive comune precedate de prepoziția *a*, marcă a cazului genitiv prepoziţional. Substantivele precedate de prepoziția-morfem *a* intră în distribuție cu numerale cu valoare adjectivală sau cu adjective ce exprimă cuantificarea:

„Iar precum că de pe pământ se suie pricina păcatelor strigătoare la cer şi că din cer coboară răspunsul, avem mărturia îngerilor, trimişi la Lot în Sodoma, în chipul *a* doi *oameni*, căci sodomia locuitorilor striga la cer şi chinuia sufletul dreptului" (p. 119);

„Biserica lui Hristos e sobornicească, adică stă pe temelia celor şapte soboare *a* toată *lumea* și, prin furtunile istoriei, e cârmuită nevăzut de Mântuitorul Însuși" (p. 16).

IV. Complementului direct simplu și dublu exprimat

În textul *Cărării împărăției*, alternează complementul direct simplu exprimat (fără dublarea sa cu formele atone ale pronumelui personal) cu cel dublu exprimat:

„Nu după Scripturi au răstignit ei *pe Dumnezeu*?" (p. 16);

„Nebunul însă roagă *pe Dumnezeu* să-l miluiască" (p. 19);

„E bine de observat că Iisus Hristos, întrupat în om adevărat, a biruit *pe diavolul* ca om, iar nu ca Dumnezeu" (p. 28);

„Unii s-au învrednicit încă de aici să petreacă nevăzut cu sfinții, să fie cercetați de Maica Domnului şi de Puteri cereşti şi chiar *pe Domnul* să-*l* vadă" (p. 18).

[13] Elipsa a fost definită în literatura de specialitate ca fiind „omiterea unor elemente necesare, din punct de vedere gramatical sau lexical, pe care vorbitorii le au în minte, fără să fi fost exprimate mai înainte" (Stati 1967, p. 188).

BDD-V454 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:53 UTC)

V. Circumstanțialul de excepție construit cu locuțiunile prepoziționale *fără numai* și *afară de*

Cele mai frecvente mărci cu care este construit circumstanțialul de excepție, în textul pe care-l analizăm, sunt locuțiunile prepoziționale *fără numai* și *afară de*:

„Ascultarea aceasta stinge personalitatea de pe planul lumii şi, dacă e ceva de capul ascultătorului, toată înzestrarea lui se preschimbă în sfinţenie, pe care, de multe ori, se poate întâmpla să n-o ştie nimeni *fără numai Dumnezeu*" (p. 199);

„După cuvântul Sfinţilor: toată strădania diavolului aceasta era şi este ca să desfacă dragostea sufletului nostru de Dumnezeu şi s-o lege de orice altceva, *afară de Dumnezeu*" (p. 135).

VI. Circumstanțialul de relație construit cu locuțiunea prepozițională *cât despre*

O caracteristică a textului *Cărării Împărăției* este utilizarea locuțiunii prepoziționale *cât despre*, marcă a circumstanțialului de relație:

„*Cât despre patimi*, singura lor avuţie, prin nevoinţă cea de bunăvoie, au risipit-o, au ajuns săraci şi s-au făcut ca un crin în pustie" (p. 201);

„Mult necaz s-a întâmplat între oameni de pe urma neînţelegerii în cuvinte. Nu toţi înţeleg prin acelaşi cuvânt, acelaşi lucru. *Cât despre gânduri*, neînţelegerea e şi mai mare" (p. 209).

VII. Predicativul suplimentar:

Funcția sintactică numită de către GALR 2005 (vol. II, p. 295) „predicativ suplimentar" este exprimată, la nivelul propoziției, în textul analizat, prin verbe la modul gerunziu și prin adjective propriu-zise:

„El umblă nevăzut de oamenii cu ochi de lut, *căutând* mereu pe fraţii Săi, *pândind şi alergând* după fiecare ins" (p. 35);

„Tălmăcesc greşit, strâmbă adevărul şi se propovăduiesc din Scripturi, mai mult pe ei înşişi decât pe Dumnezeu, *mergând* grăbit spre cea mai de pe urmă sfărâmare şi sărire a minţii" (p. 190);

„Ei umblă *răcnind* şi caută pe cineva să-i vadă şi să-i asculte" (p. 196);

„*Neascultători*, oamenii tari de cap şi betegi la minte de fumul mândriei, nu au parte de darurile sfatului" (p. 66);

„Având aceştia iubire fără minte pe care vor să o cinstească cu daruri mai presus de fire, Dumnezeu îngăduie duhului rău să-i amăgească desăvârşit ca pe unii ce îndrăznesc să se apropie de Dumnezeu, *necuraţi* la inimă. (p. 183).

Sintaxa Frazei

VIII. Propoziția subiectivă

În textul la care facem referire, propoziția subiectivă apare cu frecvență mare, fiind introdusă fie prin *pronume relativ simplu*, fie prin *pronume relativ compus*:

BDD-V454 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:53 UTC)

1. Propoziția subiectivă introdusă prin pronume relativ simplu:

„***Cine** are darul dragostei, al răbdării și al gândului smerit, în vremea de luptă* – dacă luptă după lege, iar legea este dragostea – poate vedea lucruri minunate, întoarceri neașteptate la Dumnezeu” (p. 20);

„***Cine** ține la viața lui* o va pierde; iar *cine-și pierde viața lui pentru Mine*, va găsi-o” (p. 23);

„De aceea zic, *cine vrea* să vadă pe Domnul în veacul fără de sfârșit, după înviere, trebuie să meargă cu El toată calea, iar nu numai până la un loc, sau numai până la o vreme” (p. 27).

2. Propoziția subiectivă introdusă prin pronume relativ compus[14]:

„***Cel ce** socotește așadar* că pentru una din acestea i-a venit încercarea, nu se răzvrătește când e lovit” (p. 19);

„***Cei ce** biruie lumea* nu sunt nicidecum o adunare de neputincioși, o turmă de inactivi, oricât s-ar părea răbdarea răului o slăbiciune a binelui, ci ei sunt ostașii Împăratului care, prin răbdarea Crucii, a biruit nu numai lumea, ci și toată stăpânirea morții” (p. 21);

„***Cei ce**, prin darul lui Dumnezeu, se izbăvesc și de legăturile dinăuntru ale iubirii de sine*, se poartă și se mărturisesc pe ei înșiși străini și călători aici pe pământ” (p. 23).

3. Propoziția subiectivă introdusă prin pronume relativ compus, cu subiect reluat în propoziția care include verbul regent

Observăm că, în paginile *Cărării Împărăției*, pot fi identificate propoziții subiective introduse prin pronume relative compuse. Aceste propoziții subiective au corespondent, în propoziția principală ce conține verbul regent, un pronume demonstrativ anaforic coreferent, cu funcția de subiect (subiect reluat, deci dublat)[15]:

„***Cel ce** nu primește întâmplările* care îl depărtează de patimi, ***acela*** fuge de ceea ce nu trebuie să fugă” (p. 102);

„Prin urmare, în vremea năvălirii patimilor, ***cel ce**-și închide vitejește simțurile* și *leapădă cu totul mișcările naturale ale minții îndreptate spre cercetarea celor din afară*, ***acela*** a astupat asemenea lui Ezechia izvoarele de apă care sunt în afara cetății și a oprit râul care trecea prin mijlocul cetății” (p. 171);

„***Cei ce** nu urmăresc în viața aceasta nimic mai mult decât să fie fericiți în lume și tihniți în trup*, ***aceștia*** n-au război cu diavolul: pe aceștia îi are fără de război” (p. 173);

[14] Pronumele relative compuse *cel ce* și *cei ce* sunt folosite, în text, cu valoare generală, fiind echivalente cu pronumele relativ simplu *cine*. Între pronumele relative care introduc propoziții subiective, în limba veche, C. Frâncu amintește și pronumele relativ compus *cela ce* (Frâncu 2009, p. 206).

[15] Abordând problema subiectului dublat (dublu exprimat), GALR 2005 (vol. II, p. 334) ia în discuție și tiparul care „cuprinde o sursă referențială, reluată, la distanță, după intercalarea uneia sau a mai multor propoziții, de un pronume demonstrativ anaforic (*acela*)”. C. Frâncu (2009, p. 206) subliniază faptul că „o caracteristică a subiectivelor introduse prin pronumele relative este aceea că ele sunt reluate în regentă prin pronume personale sau demonstrative”. Preluând termenul din literatura românească de specialitate, C. Frâncu consideră că este potrivit să numim acest tip de propoziții „subiective apozitive”.

BDD-V454 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:53 UTC)

„***Cei ce**-şi întorc mânia şi pofta de la cele de aici*, unde altfel ar fi zăcătorit în contra firii, ***aceia*** scapă de bărbatul sau de femeia dintr-înşii şi vin la starea unui suflet de fecioară” (p. 201).

IX. Propoziția secundară subordonată circumstanțială cauzală

Cu o frecvență mare se întâlnește în text propoziția secundară subordonată circumstanțială de cauză introdusă prin jonctivul subordonator *căci*. Printre mărcile ce introduc propoziția secundară subordonată circumstanțială cauzală, în textul analizat, amintim conjuncțiile subordonatoare *căci*, *întrucât* și *fiindcă*:

1. Propoziția secundară subordonată circumstanțială cauzală introdusă prin conjuncția *căci*:

„Și totuși n-am scăpat de curse, ***căci** sunt unii* care-și curățesc sufletul de patimi prin multe osteneli – și sufletul are patimile lui: părerea, slava deșartă și mândria” (p. 24);

„Căci răbdarea răului, iertarea fraților și rugăciunea în ascuns au mare putere înaintea lui Dumnezeu, ***căci** pentru ele biruie El în locul omului, întorcând spre bine cele pornite de la lume cu răutate*” (p. 20);

„Chip de umilință desăvârșită ne-a dat Mântuitorul pe cruce: El, Fiul și slava Tatălui, Dumnezeu adevărat, nu s-a împotrivit, ci a primit să treacă prin cea mai de pe urmă umilire cu putință pe pământ, ***căci** știa* ce putere are umilința” (p. 53);

„Și nu le trebuie protivnicilor pustiire mai mare în lucrăturile lor, decât răbdarea cu dragoste a necazurilor, ***căci** ea arde datoriile noastre și toată strădania lor*” (p. 54);

„Răul, nimicul, păcatul, diavolul nu sunt subiecte sănătoase de gândire, ***căci** îmbolnăvesc mintea prin asociaţie de idei*” (p. 78);

„Dar sufletul nu s-a întunecat de tot, ***căci** a mai rămas conştiinţa, ca o stea* ce nu s-a stins de pe cerul Raiului [...]” (p. 134).

2. Propoziția secundară subordonată circumstanțială cauzală introdusă prin conjuncția ***întrucât***:

„Căci tot cel ce urăște din invidie și ponegrește cu răutate pe cel ce e mai tare în nevoințele virtuților și mai bogat în cuvântul cunoștinței dumnezeiești e un Saul chinuit de duhul cel rău, ***întrucât** nu suferă faima și fericirea celui mai bun în virtute și cunoștință*, ci se înfurie cu atât mai tare cu cât nu-l poate ucide pe binefăcător” (p. 60);

„Deci forța instinctelor – forțele oarbe ale firii, altfel în serviciul vieții rânduite –, crește când degenerează în patimi, ***întrucât** ele au slăbit stavila cenzurii raţiunii*, iar de acum caută să o surpe cu totul şi lumina conştiinţei să o stingă” (p. 154).

3. Propoziția secundară subordonată circumstanțială cauzală introdusă prin conjuncția *fiindcă*:

„Căci pofta cărnii este vrăjmășie împotriva lui Dumnezeu, ***fiindcă** nu se supune legii lui Dumnezeu*, și nici nu poate” (p. 21).

BDD-V454 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:53 UTC)

X. Propoziția și fraza apozitivă

În privința realizărilor funcției sintactice de apoziție, la nivelul frazei şi al textului, în cadrul textului propus spre analiză, scoatem în evidență frecvența mare cu care apare, în țesătura textului *Cărării Împărăției*, propoziția şi fraza apozitivă, primind, uneori, una dintre mărcile funcției sintactice de apoziție, reprezentată de adverbul explicativ *anume*

1. Propoziția apozitivă:

„El aşteaptă uşurarea bolii numai într-un singur fel: *să-l vadă prăbuşindu-se pe unul din cei invidiaţi*" (p. 51);

„Din când în când se arată între oameni cât ascultă Dumnezeu de sfinţi, când arde într-înşii iubirea de oameni şi voiesc să-i scape de vreo mare nedreptate năpăstuită peste dânşii: *ei cer de la Dumnezeu mărturia celui de dincolo de mormânt*" (p. 68).

2. Fraza apozitivă:

„Dumnezeu a făcut totul din partea Sa, anume: *S-a micşorat pe Sine şi S-a făcut om adevărat, întru totul asemănându-Se nouă, afară de păcat, ca să ne arate cărarea cu lucrul şi cu persoana Sa*" (p. 26);

„Asta era osteneala proorocului: *să lucreze cum va şti pocăinţa din adânc a poporului, ca să vie de la faţa lui Dumnezeu cale milostivă de îndreptare, vremuri de reînviorare, iar nu osândă şi urgie mare*" (p. 58);

„Cum se ajunge la nebunie e uşor de priceput: *fiecare şedinţă se poate face numai dacă toţi cei din adunare se învoiesc să împrumute din ei o anumită putere nervoasă, trebuitoare spiritului de dincolo, care scrie sau vorbeşte printr-unul din cei adunaţi*" (p. 68);

„Trebuie să ştim toţi supuşii împărăţiei că suntem făpturi cereşti, trimise vremelnic în corturi pământeşti spre o mare probă şi anume: *să vedem şi să se vadă încotro înclinăm cu inima şi mintea, şi înspre ce înclinăm aceea să avem pentru totdeauna*" (p. 86);

„O altă taină a lui Dumnezeu e şi aceasta: *Nu pedepseşte toată răutatea tuturor, aici, şi numaidecât; precum nici nu slăveşte bunătatea tuturor, aici, şi numaidecât*" (p. 112);

„Deci, ori că răsplăteşte, ori că nu răsplăteşte, fie binele, fie răul, un lucru e sigur: *că vine o răsplată sigură şi veşnică şi că biruieşte binele asupra răutăţii*" (p. 113);

„Deci vremea de luptă are o mare cumpănă, şi anume: *dacă mintea nu-şi aduce aminte cu credinţă de „Doamne Iisuse..." i se întâmplă că încuviinţează momeala vrăjmaşului*" (p. 177).

XI. Frecventa utilizare a propozițiilor circumstanțiale cu un anumit specific: conjuncțiile sau locuțiunile conjuncționale care le introduc au corelative în propoziția care include verbul regent

O trăsătură pertinentă a textului de care ne ocupăm este cea care se referă la frecventa utilizare a propozițiilor circumstanțiale *cantitative (de măsură) progresi-*

BDD-V454 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:53 UTC)

ve, *de mod propriu-zise*, *condiționale*, *de excepție*, *de cauză*, *consecutive*, *de timp*, *concesive* cu un anumit specific: *conjuncțiile* sau *locuțiunile conjuncționale* care introduc aceste tipuri de propoziții circumstanțiale au *corelative* în propoziția care include verbul regent:

1. Circumstanțiale cantitative (de măsură) progresive:

„***Cu cât*** *cineva stă mai sus pe scara răspunderilor obștești*, ***cu atât*** îi poartă și Dumnezeu o iubire și o grijă mai mare” (p. 43);

„***Cu cât*** *invidiosul are parte de mari binefaceri*, ***cu atât*** mai tare fierbe de ciudă, ***mai mult*** se supără și se mânie” (p. 52);

„***Pe cât*** *ştim* cât de mare este Samuil între sfinţi şi de condamnabilă e fascinaţia magiei, ***pe atât*** sunt de convins că, în acea stare de odihnă completă în care se afla Samuil, n-a putut, nici cu voie, nici fără voie, să treacă peste prăpastia care-i separă pe cei răi de cei buni; fără voie, nu, întrucât ar însemna că s-ar fi permis diavolului să treacă el acea prăpastie şi să mute pe acel sfânt prooroc din mijlocul cetei celor sfinţi în alt loc” (p. 73);

„***Cu cât*** *cineva e mai incapabil de-a acţiona*, ***cu atât*** devine mai înverşunată văpaia dorinţelor, pentru că echilibrul între vise şi practica de fiecare zi se rupe tot mai mult...” (p. 166);

„***Pe măsură ce*** *sporeşte într-însul lumina dumnezeiască a cunoştinţei de sine*, ***pe aceeaşi măsură*** vede câtă stricăciune i-a făcut vremea închisă în necunoştinţa de sine” (p. 202);

„Căci, ***cu cât*** *se silea firea* să dăinuiască în viaţa aceasta, prin naştere, ***cu atât*** se strângea pe sine mai mult în lanţul legii păcatului, sporindu-se şi moartea” (p. 212–213);

„***Cu cât*** *notele diferenţiale sunt mai accentuate*, ***cu atât*** avem de-a face cu un caracter mai agresiv” (p. 243).

2. Circumstanțiale de mod propriu-zise:

„***Precum*** *plăcerea e dascălul păcatelor,* ***așa*** durerea e dascălul înțelepciunii” (p. 49);

„Iar, pe de altă parte, ***precum*** *nu se află vrajbă în Dumnezeu*, ***aşa*** să nu se afle nici între cei ce-L au pe El ca temelie a vieţii” (p. 85);

„***Cum*** *Îl văd* ***aşa*** mă vede – aşa simt că mă vede – vedere deodată dinspre două părţi” (p. 87);

„***Precum*** *Taina pocăinţei sau mărturisirea este judecata milostivă a lui Dumnezeu, ascunsă sub chip smerit*, şi iubitorii de smerenie dau de darul acesta, ***asemenea*** şi Sfânta Jertfă a Mântuitorului, din Sfânta Liturghie, ascunde, iarăşi sub chip smerit, o taină a ocârmuirii lumii” (p. 123);

„***Precum*** *Taina Pocăinţei e un dar al Cerului, sub chip smerit, pentru mântuirea fiecărui suflet în parte*, ***aşa*** Sfânta Liturghie, marea taină, ascunsă iarăşi sub chip smerit, mântuieşte lumea […]” (p. 124);

BDD-V454 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:53 UTC)

„***Precum*** *nu se apropie îngerii buni de sufletul* ce s-a dat pierzării, ***aşa*** nu se apropie îngerii răi de sufletele sfinţilor care, într-o stare de contemplaţie, se suie la Dumnezeu ca un şuvoi de foc” (p. 311).

3. Circumstanțiale condiționale:

„Ba chiar ***prin aceea*** ştim că Dumnezeu are grijă de noi, ***dacă*** *vom avea necazuri*” (p. 55);

„[...] ***dacă*** *nu urmăm aşa*, ci încâlcim viaţa noastră în toate fărădelegile şi spurcăciunile, care îndrăcesc şi sufletul şi trupul şi o ducem aşa vreme îndelungată, ***atunci*** Dumnezeu se desface din viaţa noastră” (p. 98);

„***Dacă*** *oamenii totuşi nu se întorc de la rele, nici după asprimea necazurilor*, ***atunci*** vin peste întunecata lume necazuri mai presus de fire” (p. 119);

„Căci, ***de*** *n-ai îndemânare către socoteala aceasta*, ***atunci*** darului vederii tale i se arată un hristos mincinos şi urechii tale îi va grăi Satana, care se va da pe sine «Hristos» şi te va amăgi desăvârşit” (p. 196).

4. Circumstanțiale de excepție:

„De fapt, ei sunt închişi şi legaţi la minte cu un văl de întuneric care nu se rupe ***altfel***, ***decât*** *numai* ***când*** *le izbeşti păcatele peste obraz*” (p. 58).

5. Circumstanțiale de cauză:

„Cuvântul acestei ocârmuiri a lui Dumnezeu nu l-a ascultat regele; şi ***de aceea*** s-a supărat Dumnezeu şi i-a părut rău că l-a pus rege, ***căci*** *nu i-a împlinit porunca întocmai, cuvântul* care arcuia voia Sa peste veacuri, şi „acum” atingea din nou pe oameni” (p. 60).

6. Circumstanțiale consecutive:

„Creştinii – cu numele – din pricina înmulţirii fărădelegilor care sting Duhul, ***aşa*** se vor slăbi la minte, ***încât*** *de frică mulţi se vor lepăda de Hristos* şi vor primi toată voia rea şi vor gusta toată răutatea răului, «căci credinţa nu este a tuturora»” (p. 121);

„Sfânta Predanie zice că ***atâta*** a plâns Petru şi s-a pocăit, ***încât*** *lacrimile tăiaseră brazde în obrajii săi*” (p. 193).

7. Circumstanțiale de timp:

„***Când*** *ajungem la cunoştinţa a ceea ce suntem de fapt*, că avem o înrudire cu Dumnezeu, că locuieşte chiar în structura noastră spirituală, că suntem în pragul liberei alegeri a unei concepţii de viaţă de care să ne ţinem chiar de n-om fi pe placul lumii, ***atunci*** Dumnezeu aprinde candela şi luminează toată viaţa noastră cu concepţia creştină despre lume şi viaţă” (p. 148);

„***Când*** *în om se întăreşte această alternativă, a trupului*, care acaparează pentru sine şi forţele naturale ale sufletului, mintea – conştiinţa chiar –, ***atunci*** războiul nevăzut între binele şi răul din om ia o formă clinică, psihanalitică” (p. 152).

BDD-V454 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:53 UTC)

8. Circumstanțiale concesive:

„***Deşi*** *trăim o vreme îmbrăcaţi de lumea aceasta*, ***totuşi*** ni se întâmplă clipe când fratele vis şi sora moarte ne dau târcoale şi ne despică făptura în două” (p. 305).

XII. Modelul sintactic *Trebuie + că*

Este de remarcat, în cadrul sintaxei textului avut în vedere, ocurența modelului sintactic format din verbul *a trebui* + conjuncția *că*:

„Ar fi interesant de ştiut întocmai ce înţelegeau Sfinţii Părinţi când îşi disciplinau ucenicii, deprinzându-i să-şi aibă necontenit sufletul întreg acolo unde le era şi trupul şi să se împotrivească răpirii minţii afară din trup. *Trebuie că aci e ceva mai mult decât simpla împrăştiere a fanteziei*, care, nestăpânită, multă slăbire aduce” (p. 70);

„Iar dacă sunt câte unii răi, fără leac şi nu păţesc nimic din necazurile oamenilor, *trebuie că i-a lepădat Dumnezeu* şi-i lasă să se desăvârşească în rele, ca să-şi ia osândă veşnică – precum s-a spus la cele pentru Saul” (p. 112).

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

AUI = „Analele ştiinţifice ale Universităţii «Alexandru Ioan Cuza»” din Iași, serie nouă, secțiunea III, e. Lingvistică, Iaşi, I, 1960 şi urm.

Boca 2006 = Arsenie Boca, *Cărarea Împărăției*. Ediția a V-a, îngrijită de preot conf. dr. Simion Todoran și monahia Zamfira Constantinescu, Editura Sfintei Episcopii Ortodoxe Române a Aradului, Deva, 2006, 358 p.

Frâncu 1982 = Constantin Frâncu, *Formele verbale și pronominale cu î-protetic în limba română*, în „Dacoromania, Jahrbuch für östliche Latinität” (Freiburg i. Br.), V, 1982.

Frâncu 2009 = Constantin Frâncu, *Gramatica limbii române vechi (1521–1780)*, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2009.

GALR 2005 = *Gramatica limbii române*, vol. I. *Cuvântul*, vol. II. *Enunțul*, Editura Academiei Române, București, 2005.

Irimia 1997 = Dumitru Irimia, *Gramatica limbii române*, Editura Polirom, Iași, 1997.

Pană Dindelegan 2003 = Gabriela Pană Dindelegan, *Elemente de gramatică. Dificultăți, controverse, noi interpretări*, Editura Humanitas Educational, București, 2003.

Stati 1967 = Sorin Stati, *Teorie și metodă în sintaxă*, Editura Academiei R.P.R., București, 1967.

ARSENIE BOCA, *CĂRAREA ÎMPĂRĂŢIEI*. MORPHOLOGIC AND SYNTACTIC CHARACTERISTICS (*Abstract*)

Cărarea Împărăției was written by Arsenie Boca, between 1946 and 1949, being continuously “polished” during these years, as Monahia Zamfira Constantinescu declares in her work *Notă asupra ediţiei I (Note on the First Edition)*. I used The Fifth Edition of the book, the Priest Conf. Dr. Simion Todoran and Monahia Zamfira Constantinescu edition, Deva, 2006, Publishing of the Romanian Saint Orthodox Episcopate of Arad, 358 pages. In *Notă asupra ediţiei I*, it’s mentioned that the quotations from the Holy Scripture were given by Arsenie Boca according to the 1936 edition of the Holy Scripture and the 1939 edition translated by the Priests Prof. Vasile Radu and Gala Galaction. Our

BDD-V454 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:53 UTC)

study highlights and analyse the main *morphologic, syntactic* particularities of Arsenie Boca's book, *Cărarea Împărăției.*

Cuvinte-cheie: *particularităţi morfologice*, *particularităţi sintactice*, *Cărarea Împărăției*, *Arsenie Boca*.
Keywords: *morphologic particularities*, *syntactic particularities*, *Cărarea Împărăției*, *Arsenie Boca*.

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza"
Facultatea de Litere
Iaşi, B-dul Carol I, 11
lumicarausu@yahoo.com

BDD-V454 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:53 UTC)